ור"א אומר אף במקום שאסרו לייחד מותר למכור מאי טעמא עובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר ואף [א]רב הדר ביה דאמר רב תחליפא א"ר שילא בר אבימי משמיה דרב [ב]עובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר: ובכל מקום אין מוכרין בהמה גסה כו': מ"ט נהי דלרביעה לא חיישינן מעביד ביה מלאכה חיישינן וניעביד כיון דזבנה קנייה [א]גזירה משום שאלה ומשום שכירות שאלה קנייה ואגרא קנייה אלא אמר רמי בריה דר' ייבא גזירה משום נסיוני דזמנין דזבנה לה ניהליה סמוך לשקיע' החמה דמעלי שבתא וא"ל תא נסייה ניהליה ושמעה ליה לקליה ואזלא מחמתיה וניחא ליה דתיזל והוה ליה מחמר אחר בהמתו בשבת [ג]והמחמר אחר בהמתו בשבת חייב חטאת מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי ושכירות מי קניא והתנן [ד]אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכנים לתוכו עבודת כוכבים ואי ס"ד שכירות קניא האי כי קא מעייל לביתי' קא מעייל שאני עבודת כוכבים דחמירא דכתיב [ו]ולא תביא תועבה אל ביתך מתקיף לה רב יצחק ברי' דרב משרשיא ושכירות מי קניא והא תנן [ה][ב]ישראל ששכר פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה וכהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ואי ס"ד שכירות קניא אמאי לא יאכילנה פרה דידיה היא אלא ש"מ שכירות לא קניא והשתא דאמרת שכירו' לא קניא גזירה משום שכירות וגזירה משום שאלה וגזירה משום נסיוני רב אדא [ג]שרא לזבוני חמרא אידא דספסירא אי משום נסיוני הא לא ידעה לקליה דאזלא מחמתיה ואי משום שאלה ושכירות כיון דלא דידיה היא לא מושיל ולא מוגר ועוד משום דלא ניגלי ביה מומא רב הונא זבין ההיא פרה לעובד כוכבים אמר ליה רב חסדא מ"ט עבד מר הכי אמר ליה אימור לשחיטה זבנה

ומנא

ור"א אומר אף במקום שאסרו לייחד. כדקתני בההוא דאין מעמידין התירו למכור דיחוד בכל מקום אסור משום מכשול דרביעה ולא כמנהגא תליא מילתא אבל במכירה ליכא למיחש לרביעה דעובד כוכבים חס על בהמתו מלרבעה מאחר שקנאה כדי שלא תעקר שנעשית עקורה ברביע' הלכך במנהגא תליא מילתא היכא דאמור עלייהו דלא מזבני אמור והיכא דלא אמור שרי ולגבי העמדת בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים שהבהמה של ישראל היא אין העובד כוכבים חס עליה מלרבעה וקא עבר אלפני עור לא תתן מכשול[ו] ולהכי אסור: **ואף רב הדר ביה.** וקסבר כר"א: **נהי דלרביעה לא חיישינן.** דעובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר: **כיון דזבנה קנייה.** ולאו דידה של ישראל. ומשום לפני עור לא תתן מכשול לא קעבר דבני נח לא נלטוו על השביתה אבל גבי רביעה ליכא למימר הכי משום דהתם קעבר אלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) לפי שבני נח נלטוו על הרביעה[ז] אבל על השבת לא נלטוו בני נח ומה שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים עשה לי כך זהו משום ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיה נח) דבור אסור[ח]: **גורה משום שאלה.** אי שרינן לזבוני בהמה גסה ולא חיישינן לאמי דעבדה מלאכה בשבת אתי הוא לאושולי בהמתו לעובד כוכבים ועביד בה מלאכה בשבת וקא עבר בלאו דכתיב (דברים ה) לא תעשה כל מלאכה וגו' וכל בהמתך דהשתא בהמת ישראל היא ומלווה הוא על שביתתה: **שאלה קניי'.** לימי שאלת' דכיון דחייב באונסין הרי היא שלו: **נסיוני.** מנסה לה אי אזלא שפיר כשהיא טעונה: **ואזלא מחמתי'.** מחמת קולו שהיא מכרת והולכת: מחמר לא שייך למימר אלא בבהמה הטעונה משאוי ופעמים שנותן עליה משא לנסותה אם הולכת יפה וה"ל מחמר בשבת ואיכא למ"ד בפרק בתרא במסכת שבת (דף קנד.) דחייב חטאת והתם פלוגתא: **אף במקום.** הכי קתני במתני' אין משכירין להן בתים בא"י אבל בחו"ל משכירין ואף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו שידור בו העובד כוכבים אלא לבית העצים לבית האוצרות מפני שמכנים לתוכה עבודת כוכבים: **ואי שכירות קנייא.** מאי איכפת ליה לישראל אם עייל לה עובד כוכבים עבודת כוכבים בדידיה קא מעייל: **יאכילנה כרשיני תרומה.** אע"פ שמזונותיה עליו אינו גוזלן אם האכילה תרומת כהן לפי שתרומה ממון שאין לה תובעים היא שהרי נותנה לכל כהן שירצה ואם רצה היה יכול ליתנה לכהן זה שהשכיר לו פרתו ואותו כהן מסתמא ניחא ליה ומחיל אם האכילה הרבה כרשיני תרומה דמה לו להקפיד והלא אינה מיוחדת לו לפיכך מתוך[ט] שיודע שנותן לבהמתו מאותן כרשינין הרבה בעין יפה יותר משאילו היה שלו ניחא ליה ואינו גוזלן אי נמי שנפלו לו מבית אבי אמו כהן: **לא יאכילנה כרשיני תרומה.** לפי שאינה שלו ואינו יכול להאכילה תרומה אלא לבהמתו קנית כספו: **אידא דספסירא.** ע"י סרסור ישראל והמוכר נמי ישראל: **ועוד דלא מגלי מומא.** כיון דהוא למכרה לקחה אינו רוצה שיודע בה מום שבה הלכך לא מושיל ולא מוגיר: **אימור לשחיטה זבנה.** ותלינן לקולא ומתניתין בבהמה טמאה אפילו בסתמא א"נ בטהורה ומפרש ליה עובד כוכבים לקיומיה קאי:

ומנא

ושמעה לקליה ואזלא מחמתיה. וא"ת ל"ל טעמא דמחמר תיפוק ליה משום שביתת בהמתו לחוד ואור"י דמשום שביתת בהמתו לחוד לא הוי אסרינן מכירה דלית ביה איסור כי אם לפי שעה משום נסיוני ודוקא שאלה או שכירות אסרינן משום שביתת בהמתו משום דעושה כל השבת אבל משום נסיוני דאין בו איסור אלא לפי שעה לא אסרי' אי לאו טעמא דמחמר [*]דחמיר טפי: **ישראל ששכר פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה.** נראה לר"י דמיירי באין מזונותיה על ישראל אלא על כהן מדלא קתני אע"פ שמזונותיה עליו כדקתני בסיפא ועוד דאם היו על ישראל אדדייק מסיפא דשכירות לא קניא לידוק מרישא וניחא נמי שיכול להאכילה כרשיני תרומה כיון שמזונותיה על הכהן ואין כאן חשש: **והשתא דאמרת שכירות לא קניא.** הכא מסקינן דשכירות לא קניא וקשה דבפרק הזהב (ב"מ דף נו: ושם ד"ה והאי) מסיק דשכירות יש לה אונאה מדכתיב וכי תמכרו ממכר לעמיתך ולא כתיב וכי תמכרו ממכר לעולם אלמא ממכר קרינן ליה וי"ל דמאי דממכר קרינא ליה לפי שעה היינו דוקא לגבי אונאה דכתיב ממכר מיותר מיהו בשאר מקומות אמרינן דשכירות הוא דלא קניא: **שרא ליה למיזבן אידא דספסירא.** תימה אמאי לא אסרינן משום דכשיראוה בבית העובד כוכבים יסברו שהבעלים עצמן מכרוה לו ואמאי למישרי בבעלים מידי דהוה אסבורה לרבנן כדפריש' במתני' וי"ל דספסירא קלא אית ליה והר"ר שמעי' פירש דהוה גוזר לגזרה גזרה ספסיר' אטו בעל הבית ובעה"ב גופיה אינו אסור אלא גזרה משום שאלה שכירות ונסיוני: **אימור לשחיטה זבנה.** פ"ה ומתני' דקתני אין מוכרין מיירי או בבהמה טמאה ואפי' בסתמא או אפי' בטהורה ובמפרש ליה עובד כוכבים לקיומיה קא בעי ליה ורשב"ם פירש בשם רש"י דהכא דוקא פרה שאין רגילין לעשות בה מלאכה אבל שוורים שרובן למלאכה אין מוכרין ועגלים וסייחין נהי דהשתא לאו בני מלאכה נינהו מ"מ לכשיגדלו יהיו בני מלאכה וקשיא לר"ת על פירוש זה דאדרבה בכל התלמוד משמע דפרות יותר הן בנות חרישה כדאמרי' בסמוך דפרה המורשת בשביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד.) שתי פרות היו חורשות בהר המשחה וכן (ב"מ פ.) השוכר פרה לחרוש בהר[א] השואל פרה כי השוורים היו נוגחים כדאמרי' (ב"ק מו.) שור שנגח ואע"ג דאמרי' שוורים רובא לרדיא זבני בפ' המוכר פירות (ב"ב נג:) מ"מ אינם ראוים למלאכה כמו פרות לכך נראה לר"ת דבין שוורים אמר דלשחיטה זבניהו ומתני' דקתני בהמה גסה היינו בהמה טמאה כפ"ה ועגלים נקט דוקא דלמלאכה קבעי להו דאילו לשחיטה לא היה טורח לקנותם ולגדלם וסייחים נמי לרבותא נקט דאע"ג דהשתא לא חזו למלאכה אסור למכרם וקשה על פירוש ר"ת דלקמן (דף טז.) כי בעי שור של פטם מהו משמע הא שאר שוורים אסירי ואור"י דלעולם שאר שוורים מותרים אבל התלמוד מסופק כי אולי יש להחמיר בשור פטם משום דכי משהי ליה עביד מלאכה על חד תרין וא"כ ראוי הוא למלאכה יותר משוורים אחרים ור"ת פירש שור פטם לאו מפוטם עדיין הוא אלא עומד להתפטם ולכך הוא שואל כי שמא יש לאסור בו יותר משאר שוורים דאדמשהי ליה לפטמו מימליך ועביד ביה מלאכה וא"ת נהי דלשחיטה זבנה מ"מ ניחוש שמא ירביענה קודם שישחטנה כי ההוא עובדא דאין מעמידין (לקמן דף כב:) בעובד כוכבים שלקח אווזא מן השוק רבעה חנקה ואכלה וי"ל דמילתא דלא שכיח היא ולא גזור ביה רבנן והשתא חזינן דלכ"ע בין לרשב"ם בין לר"ת אסור למכור לעובדי כוכבים עגלים וסייחין וכל בהמה טמאה וע"כ יש לתמוה במה היו סומכין למכור עגלים וסייחין לעובדי כוכבים וגם מסוסים נמי יש לתמוה דבשלמא אותן שאין מיוחדים אלא לרכיבה ניחא דהא פסיק ר' יוחנן (לקמן טז.) ככן בתירא המתיר בסוס לפי שעושה בו מלאכה שאין בה איסור דאורייתא ומטעם האוכף אין לאסור דהאוכף בטל לגבי האדם הרוכב עליו אבל אותם סוסים שהם מיוחדים למשוך בקרון וגם לפעמים שהעובד כוכבים מפרש שקונהו בשביל מלאכת חרישה ומשיכת קרון קשיא וי"ל דלפי מסקנת התלמוד דשרי למזבן אידא דספסירא ומפרש טעמא משום דלא ידעה ליה לקליה ניחא דגם בהמות שלנו אין מכירות בקולנו וליכא למיחש לנסיוני גם אין רגילות להשאיל ולהשכיר מיהו מאותם שרגילים לשכור לעובדי כוכבים קשיא וי"ל דודאי הא דאסור למכור בהמה טמאה היינו דוקא בימיהם שהיו הרבה יהודים ביחד ואם היה לו לאדם בהמה שאינו צריך לה היה מוכרה לחבירו ולא היה מפסידה אבל עתה מה יעשה שלא ימצא למכור יפסידנה ולכך נהגו הגאונים שבגולה היתר בדבר וכה"ג איכא לקמן דפריך אפי' חיטי ושערי נמי לא נזבן ומשני א"ח ה"נ[א] אבל כיון דא"א שרי ופסק רבינו ברוך דלפי זה אין להתיר אלא כשקונה הסוס לצורך עצמו ונמלך עליו למכרו דאם לא ימכרנו יפסיד אבל לוקח סוסים למכרם כדי להרויח אסור דלא יקחם ולא יפסיד בהם:

מי

מסורת הש"ס

א) [ע' תוס' לקמן כב: ד"ה ודמיתנהו], ב) [לקמן כב.], ג) [שבת קנג: מפי' רש"י דהכא נראה דל"ג ליה. רש"א], ד) לקמן כא. [פסחים ו.], ה) תרומות פי"א מ"ט [יבמות סו:], ו) [ויקרא יט], ז) [סנהדרין נח.], ח) [שבת קנ.], ט) מחיל כצ"ל רש"א.

◆

תורה אור השלם

ו. וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: דברים ז כו

◆

גליון הש"ס

* תוס' ד"ה ושמעה וכו' דחמיר טפי. עיין תשובת הרע"א סי' מד:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אימור וכו' לחרוש בהר בפרק השואל:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אימור לשחיטה וכו' ומשני אי אפשר ה"נ אבל. מלת אבל נמחק:

◆

מוסף רש"י

שלא תעקר. נעשית עקרה, הילכך לא רבע לה, אבל אדידן לא חיים כשעומדת בפונדקי (לקמן כב:). והמחמר אחר בהמתו. מנהיג חמור טעונה קרוי מחמר (שבת קנג.). לא לבית דירה אמרו. לא לבית דירה התירו אלא להעמיד בו בהמות ועצים ולא שידור הוא בה (פסחים ו.).

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"כ מהל' שבת הל' ג:

סו ב מיי' פ"ט מהל' תרומות הל' ז [טור"ד סי' שלא]:

סז ג מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:

◆

רבינו חננאל

ופרקי' כיון דזבנה לא רבעה דאמרי' משמיה דרב עובד כוכבים חס על בהמתו [שלא] תיעקר ואינו רובעה: פיס' ובכ"מ אין מוכרין להם בהמה גסה. מאי טעמא נהי דלרביעה לא חיישי' עביד בה מלאכה בשבת והתורה אמרה למען ינוח שורך וגו' ואמרינן מכדי לא אוהר רחמנא הנחה אלא בבהמתו של ישראל אבל עובד כוכבים כיון דזבנה קנייה בהמת עובד כוכבים היא ליעביד בה. מאי רבעי' ודחי' גורי' מכירה אטו שכירות ואטו שאלה דבהמת ישראל היא. ומקשי' שכירות ושאלה נמי כל ימי שכירותה וכל ימי שאילתה כמכורה היא וקנאה עובד כוכבים אלא גזירה משום נסיוני פי' מכרה לו על מנת שינסה אותה ואם לא תישר בעיניו יחזירנה לו חיישי' דלמא אתי במעלי שבתא סמוך לשקיעת החמה וא"ל עובד כוכבים לישראל תא נסייה ושמעה לקליה ואזלה מחמתיה ונמצא כמחמר בשבת ואסור. ומקשי' ושכירות מי קניא והתנן אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס עבודת כוכבים לתוכה ואי ס"ד שכירות קנייה עובד כוכבים כי קא מעייל בביתיה קא מעייל. ותוב תנן כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שחייב במזונותיה לא יאכילנה כרשיני תרומה ואי ס"ד קנייה אמאי לא יאכילנה כרשיני תרומה פרה דידיה היא ונדחה הא סברא דשכירות קנייה ואמרינן השתא דאמרת שכירות לא קנייה גזירה מכירה אטו שאלה אטו שכירות אטו נסיוני: רב אחאי שרא לזבוני חמרא אגב ספסירא. אמר מאי איכא למיחש אי משום נסיוני הא לא ידעה ליה לקליה דאזלא מחמתיה אי משום שאלה ושכירו' ספסירא כיון דלפי [א] שעתיה הוא מזבין לא מושיל ולא מוגר ועוד משום דלא נגלו מומי דבהמה: ירושל' עבר ומכר קונסין אותו כשם שקונסין להלכה כך קונסין למנהג. חד בר נש זבן גמלא. אתא עובדא קמי ריש לקיש וקנסיה [ב] בדי פלא בגין דיחזיר גמלא. אמר ר' בון לסרסור קנס והגון צווחין לבריה ברא דמסרסר לארמאי: רב הונא זבן פרה לעובד כוכבים א"ל רב חסדא מאי [טעמא] עבד מר הכי אמר ליה אימור לשחיטה קנאה

א) כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש ז"ל ע"ש.

ב) בירושלמי בפסחים פ"ד גרי' דקנסיה בכיפלא וכן צ"ל גם כאן.